

«ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ ΤΩΝ ΕΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΩΝ»

Η τοποθέτηση της Προέδρου του ΕΕΤΕ Εύας Μελά, ζωγράφου-χαράκτριας, την Τρίτη 11/2/2020 στο MOMus–Μουσείο Άλεξ Μυλωνά, στην παρουσίαση της έρευνας που πραγματοποιήθηκε από το Τμήμα Δημοσιογραφίας & ΜΜΕ ΑΠΘ, το Κέντρο Σύγχρονης Τέχνης Θεσσαλονίκης και Κρατικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης και την υπογράφουν οι κ.κ. Αλέξανδρος Μπαλτζής και Νικόλαος Τσιγγίλης.

«Θεωρούμε πολύ σημαντική την έρευνα που παρουσιάζεται, σχετικά με τις συνθήκες εργασίας και διαβίωσης των εικαστικών καλλιτεχνών στην Ελλάδα και την οποία πραγματοποίησαν οι επιστήμονες Αλέξανδρος Μπαλτζής και Νικόλαος Τσιγγίλης τους οποίους και ευχαριστούμε όπως και τους συνεργάτες τους, καθώς και την Μαρία Τσαντσάνογλου, την Συραγώ Τσάρα και τον κύριο Ανδρέα Τάκη, για την πρόσκληση σε αυτή τη συζήτηση.

Καλοδεχόμαστε αυτήν την προσπάθεια της έρευνας .

Θα θέλαμε να ενισχύσουμε το επιστημονικό της κύρος μέσα από τη δική μας παρέμβαση. Κατανοώντας ότι κάθε επιστημονική προσέγγιση υποχρεούται να λάβει υπ όψιν όλες εκείνες τις παραμέτρους που εμπλέκονται στο αντικείμενό της. Με αυτή τη διάθεση θα κάνουμε αλληλοσυνδέσεις των συμπερασμάτων της έρευνας με πολιτικές αποφάσεις και πρακτικές διαχρονικά. Και αναμφίβολα μιλάμε για τον παιδευτικό - μορφωτικό αντίκτυπο της υπόθεσης ΤΕΧΝΗ -ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ (πώς η Πολιτεία χειρίζεται διαχρονικά το θέμα) τόσο για τον δημιουργό, όσο και για τον δέκτη των αγαθών αυτών. Την ίδια την κοινωνία δηλαδή.

Δυστυχώς δεν μπορούμε να αφήσουμε έξω από τα συμπεράσματά μας πολιτικές που εμποδίζουν την ελευθερία της Τέχνης (με το να μην λαβαίνουν υπ όψη τη γνώμη των δημιουργών, ή με το να υποβαθμίζουν την παιδεία και το επίπεδο σπουδών, συνακόλουθα, όταν πχ εξισώνουν πτυχία ιδιωτικών κολεγίων που όλοι ξέρουμε ότι δεν είναι πάντα αξιόπιστα -

πωλούνται ενίοτε- , με τα πτυχία επιστημονικών ιδρυμάτων διεθνώς αναγνωρισμένων).

Θα ήταν προσβολή πρωτίστως για την κοινωνία αλλά και για πολλούς από εμάς, εάν δεν σκύβαμε πάνω από τα συμπεράσματα της μελέτης αυτής, όσο και της σημερινής συζήτησης, με σκοπό να αναζητήσουμε άμεσα διορθωτικές κινήσεις.

Στο εισαγωγικό σημείωμα η έρευνα αναφέρει ότι: *«οι εικαστικοί όπως βέβαια και όλοι οι καλλιτέχνες αποτελούν το ανθρώπινο δυναμικό που διαμορφώνει το σύγχρονο πολιτισμό μιας χώρας. Συμβάλλουν στην πολιτιστική εξέλιξη ενώ παράλληλα δημιουργούν τη μελλοντική πολιτιστική κληρονομιά».*

Και βέβαια αν συμμετείχαν στην έρευνα περισσότεροι άνθρωποι μεγαλύτερης ηλικίας, που δεν μπορούν να διαχειριστούν τα ηλεκτρονικά μέσα επικοινωνίας, τότε τα αποτελέσματα με βάση τα στοιχεία του ΕΕΤΕ θα ήταν πολύ περισσότερο απογοητευτικά...

Θα μου επιτρέψετε να συνοψίσω κάποια βασικά ευρήματα της έρευνας:

1. Οι εικαστικοί καλλιτέχνες είναι κλάδος με αρκετά υψηλή ειδίκευση στις καλλιτεχνικές σπουδές. Πολλοί από αυτούς έχουν και άλλες παράλληλες Πανεπιστημιακές σπουδές και είναι ιδιαίτερα γλωσσομαθείς. 83% απόφοιτοι τριτοβάθμιας και το 54% διαθέτει δύο πτυχία ΑΕΙ. Το 94% του κλάδου έχει κάνει καλλιτεχνικές σπουδές και πολλοί μεταπτυχιακά με διδακτορικά.
2. Επίσης θα πρέπει να αναφέρουμε ότι **μόνο το 23.8%** από ό,τι φαίνεται από την έρευνα έχουν ως πηγή ως βιοπορισμού την καλλιτεχνική εργασία.

Ανασφάλιστοι λοιπόν και με χαμηλό εισόδημα, ενώ είναι *«υψηλής εκπαίδευσης και ειδίκευσης. Βιοπορίζονται ασκώντας 2ο και 3ο επάγγελμα, θεσμικά ανοχύρωτοι απέναντι στις δυνάμεις της ιδιωτικής οικονομίας»*, λέει το πόρισμα, εμείς θα λέγαμε **της καπιταλιστικής αγοράς.**

Η έρευνα καταγράφει ότι μόνο το 23% των εικαστικών προέρχονται από την εργατική τάξη και μόνο το 1% των εικαστικών έχει τελειώσει καλλιτεχνικό

σχολείο. Παρουσιάζει τη δυσκολία που έχουν οι οικογένειες των φτωχών λαϊκών στρωμάτων να αντιμετωπίσουν τα έξοδα των φροντιστηρίων, δεδομένου ότι έχουν υποβαθμιστεί τα εικαστικά στο σχολικό πρόγραμμα, στο Λύκειο πχ δεν υπάρχουν, όπως δεν υπάρχει και καλλιτεχνική κατεύθυνση, με αποτέλεσμα βέβαια οι μαθητές να μη μπορούν να ακολουθήσουν σχετικές με την τέχνη σπουδές, ακόμα και σπουδές όπως αρχιτεκτονική, οι γραφικές τέχνες, κλπ.

Και βέβαια όλο αυτό –η υποβάθμιση της καλλιτεχνικής παιδείας- είναι ζήτημα δεμένο με τη γενικότερη αισθητική καλλιέργεια της κοινωνίας, όπου αφήνεται στο σελοφάν της διαφήμισης , των ρεάλιτυ και των τηλεοπτικών προγραμμάτων...

Το συμπέρασμα ότι μόνο το 7% των καλλιτεχνών προέρχεται από καλλιτεχνικές οικογένειες, δείχνει μια βαριά πραγματικότητα: Όποιος έχει ζήσει την πραγματικότητα της τέχνης από κοντά ως γόνος, τη στέρηση και τις θυσίες, δεν θέλει να έχει την ίδια δυσκολία επιβίωσης...

Η έρευνα σωστά επισημαίνει ότι το 76,2% λέει ότι η καλλιτεχνική εργασία δεν είναι κύρια πηγή βιοπορισμού, ενώ το 46,5 % εργάζεται στον τομέα της καλλιτεχνικής εκπαίδευσης.

Και πώς θα μπορούσαν να είναι ικανοποιημένοι από τις συνθήκες εργασίας στην εκπαίδευση οι σημερινοί εκπαιδευτικοί που προσλαμβάνονται ως αναπληρωτές? Με τις ελαστικές σχέσεις εργασίας που κυριαρχούν; Με ανισότητα δικαιωμάτων στην υγεία, στην αμοιβή, στις εργασιακές συνθήκες; Στο άμεσο μέλλον, τα στοιχεία θα είναι πολύ χειρότερα με τους νόμους που έχουν εν τω μεταξύ ψηφιστεί: το νόμο για τα προσόντα διδασκόντων στην δημόσια εκπαίδευση το 2019 από την προηγούμενη κυβέρνηση του ΣΥΡΙΖΑ, και για την αναγνώριση των πτυχιών των ιδιωτικών κολλεγίων που ψηφίσθηκε από τη σημερινή της ΝΔ... ..

Αξιοσημείωτο το ποσοστό των εικαστικών 42,5% που απασχολούνται σε επαγγέλματα που δεν έχουν σχέση με κάποια μορφή τέχνης ή με κάποιον από τους συναφείς κλάδους.

ΑΥΤΟ ΣΗΜΑΙΝΕΙ ΜΙΑ ΜΕΓΑΛΗ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ ΠΟΥ ΑΝΑΓΚΑΣΤΙΚΑ ΣΤΡΕΦΟΝΤΑΙ ΣΕ ΑΛΛΕΣ ΠΗΓΕΣ ΕΠΙΒΙΩΣΗΣ...

Σημειώνω:

Το 85,9% απαντά ότι οι πηγή χρηματοδότησης της καλλιτεχνικής παραγωγής είναι οι ίδιοι οι καλλιτέχνες. Οι δημόσιοι φορείς, τα ιδρύματα κλπ είναι μόνο στο 4,8%. Όσο για τα μεγάλα ιδιωτικά ιδρύματα κλπ, που παρεμβαίνουν στη διαχείριση του δημόσιου χρήματος με προγράμματα, χρόνια τώρα είναι οι ευνοούμενοι του ΥΠΠΟΑ και εμφανίζονται ως χορηγοί και υποστηρικτές της τέχνης, **βλέπουμε ολοφάνερα από την έρευνα ότι ελάχιστα συμβάλλουν στην ανάπτυξη της σύγχρονης καλλιτεχνικής δημιουργίας...**

Θα σταθώ στα στοιχεία ότι το 19,6 του κλάδου ζει με ποσά κάτω από 400 ευρώ το μήνα και το 29% ζει με μηνιαίο μεταξύ 400 και 800 ευρώ. Συνολικά με ποσά κάτω από 800 ευρώ ζει το 64,5 % από τα οποία τα 44,6% έχουν προστατευόμενα μέλη. Καταλαβαίνουμε για πόση δυσχέρεια μιλάμε. Η οικονομική στενότητα εμφανίζεται ως πρόβλημα στο 98,2 των καλλιτεχνών, ενώ 62% από τους εικαστικούς αποτείνονται σε συγγενείς για στήριξη...

Είναι τεράστια η δυσκολία να συντηρηθεί ένα καλλιτεχνικό εργαστήριο, το 53,7% δεν μπορεί να πληρώσει τους λογαριασμούς, το 50% δεν πληρώνει τη θέρμανση, και το 26% δυσκολεύεται ακόμα και στη διατροφή του.

Αυτοί που αγοράζουν έργα τέχνης είναι κατά 80,2% ιδιώτες ή περιστασιακοί αγοραστές...

Στην ιδιωτική διακίνηση των καλλιτεχνικών έργων, οι περισσότεροι ενδιάμεσοι παίρνουν προμήθεια 46 έως 55% και ένα ποσοστό 9,8 των γκαλερί ξεπερνούν σε προμήθεια και το 55%...

Πού είναι λοιπόν το κράτος, το Υπουργείο Πολιτισμού; Πού είναι η Δημόσια πολιτική αισθητικής διαπαιδαγώγησης του κοινού; Πού είναι η πολιτική στήριξης των τεχνών και των καλλιτεχνών του τόπου και πως αντανακλάται στο φορολογικό, το ασφαλιστικό και το εκπαιδευτικό καθεστώς του της χώρας?...

Η έρευνα αποκαλύπτει ανάγλυφα αλήθειες για τις συνθήκες - που δεν αποτελούν αποκλειστική ιδιαιτερότητα της Ελλάδας, όπως λέει, - σε αντίθεση με συνθήκες που είχαμε συναντήσει παλιότερα στις σοσιαλιστικές χώρες όπου το κράτος με τους θεσμούς του συνέβαλε σημαντικά στο να έχουν οι καλλιτέχνες εργαστήριο και συνεχείς παραγγελίες μέσα από ένα σύστημα κοινωνικού μισθού. Αυτό το ζήσαμε γιατί το ΕΕΤΕ στη δεκαετία του 1980 -90 είχαμε συνεχείς ανταλλαγές και επαφές με τις τότε σοσιαλιστικές χώρες.

Η κατάσταση όπως παρουσιάζεται είναι σύμφυτη της καπιταλιστικής αγοράς όπου οι άνθρωποι δεν είναι ελεύθεροι, αλλά, δέσμιοι του αγώνα της επιβίωσης και υποχείρια εκμετάλλευσης. Μπαίνει λοιπόν το πολύ σοβαρό ερώτημα: τι κάνει η Πολιτεία? Ο κρατικός προϋπολογισμός δίνει στον πολιτισμό μόνο 0,028%...

Και ξεκινάω από το πρώτο: από το ότι μόνο το 23% των δημιουργών των καλλιτεχνών των εικαστικών προέρχεται από την Εργατική τάξη και παρόλα αυτά το 91% σχεδόν δηλώνει ότι δεν μπορεί να ζήσει από την τέχνη ή και από τις καλλιτεχνικές υπηρεσίες, μιας και ούτε η υψηλή εκπαίδευση και ειδίκευση, αλλά ούτε και οι εφαρμογές των εικαστικών τεχνών μπορούν να δώσουν ένα αξιοπρεπές επίπεδο ζωής.

Οι Καλλιτέχνες στο σχετικό ερώτημα απαντούν ότι στις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν πρώτη είναι η φορολογία...

Ένα τεράστιο ποσοστό του εισοδήματος του εργαζόμενου που εργάζεται ως αυτοαπασχολούμενος ή μισθωτός-και **όχι μόνο των καλλιτεχνών** - εξανεμίζεται σε φόρους, παράλληλα με το ότι μέσα από την έμμεση φορολογία ο πολίτης (και μέσα σε αυτούς και ο καλλιτέχνης) φορολογείται διπλά και τριπλά, ενώ την ίδια στιγμή το μεγάλο κεφάλαιο απολαμβάνει μεγάλες φοροαπαλλαγές. Οι λογαριασμοί ασήκωτοι, βασικά κοινωνικά αγαθά, η ενέργεια, η παιδεία, η υγεία, οι μεταφορές, το νερό κλπ, είναι πεδίο κερδοσκοπίας.

**Στο ακανθώδες κομμάτι της ασφάλισης και συνταξιοδότησης:
Οι ανασφάλιστοι είναι 61,5% του κλάδου.**

Ηλικιωμένοι καλλιτέχνες που το έργο τους μένει ως σύγχρονη πολιτιστική κληρονομιά, βρίσκουν απέναντί τους ένα κράτος ανάλητο, που εδώ και 40 χρόνια αρνείται καν να συζητήσει το πώς και με ποιο τρόπο μπορεί να ενταχθεί δίκαια στο ασφαλιστικό σύστημα και ο κλάδος των εικαστικών. **Όλες οι κυβερνήσεις πρότειναν αυτασφάλιση.....** Και βέβαια θα μου πείτε για ποιο ασφαλιστικό σύστημα της χώρας μιλάμε, όταν σήμερα η Βουλή συζητάει την πλήρη αποδόμηση του όποιου ασφαλιστικού συστήματος υπήρχε ως σήμερα, ιδιωτικοποιεί την ασφάλιση, και μετακυλά τις ασφαλιστικές υποχρεώσεις στον ίδιο τον εργαζόμενο..

Μεγάλο ζήτημα που βάζει εμπόδιο στην καλλιτεχνική δημιουργία, η δυσκολία προβολής και διάθεσης του καλλιτεχνικού έργου. Και εδώ πάλι μεγάλος ένοχος το κράτος και ιδιαίτερα το Υπουργείο Πολιτισμού, όπου από το 1989 δεν έχει υλοποιήσει το νόμο για την παρουσία της τέχνης σε δημόσιους χώρους και κτίρια. Το κερασάκι : **ο νόμος της προηγούμενης Κυβέρνησης 4412/16 που έδωσε τη δυνατότητα απέραντης αυθαιρεσίας** όσον αφορά την παρουσία καλλιτεχνικών έργων στο δημόσιο χώρο, χωρίς διαγωνισμούς, και παράλληλα έβαλε την τέχνη στον ίδιο παρονομαστή με τις «προμήθειες», νόμο τον οποίο εφαρμόζει με ευλάβεια η σημερινή κυβέρνηση...

Το ΕΕΤΕ κατέθεσε πάλι προτάσεις νόμων για τη βελτίωση της κατάστασης .

ΚΑΜΙΑ ΠΡΟΤΑΣΗ ΔΕΝ ΣΥΖΗΤΗΘΗΚΕ ΚΑΙ ΚΑΝΕΝΑ ΘΕΜΑ ΜΑΣ ΔΕΝ ΠΡΟΩΘΗΘΗΚΕ ΑΠΟ ΤΟ ΥΠΠΟΑ ΚΑΙ ΤΑ ΣΥΝΑΡΜΟΔΙΑ ΥΠΟΥΡΓΕΙΑ, ΠΑΡΑ ΤΙΣ ΠΙΕΣΕΙΣ ΜΑΣ..

Και μιας και έχουμε εδώ τον κύριο Γιατρομανωλάκη θα πρέπει να μας απαντήσει: Τι λέει για όλα αυτά το καθ ύλην αρμόδιο Υπουργείο Πολιτισμού?

Αγαπητοί φίλοι

Το Επιμελητήριο εικαστικών Τεχνών θεσμός από το 1944 παλεύει και πάλεψε για την ανάπτυξη των εικαστικών τεχνών και για τη στήριξη των εικαστικών καλλιτεχνών. Ο νόμος του, του δίνει την υποχρέωση να συμβάλει προς την πολιτεία στη διαμόρφωση της πολιτιστικής της πολιτικής. Μόνο που η Πολιτεία, οι κυβερνήσεις διαχρονικά, ποτέ δεν ήθελαν τη συμβολή του Επιμελητηρίου, του συλλογικού φορέα των εικαστικών σε αυτήν τη διαμόρφωση της πολιτιστικής πολιτικής, αντίθετα το ΥΠΠΟΑ ενισχύει ιδιωτικές διοργανώσεις, που καθορίζουν εν τέλει την κρατική πολιτιστική πολιτική αλλά και γενικότερα τη δημόσια καλλιτεχνική ζωή. Οι πρόσφατες νομοθετικές ρυθμίσεις για την εκποίηση ορόφων του ΕΜΣΤ, η προσπάθεια ιδιωτικοποίησης των δημόσιων μουσείων ακόμα και των αρχαιολογικών, η παντελής έλλειψη κρατικών εκθέσεων και κρατικών αγορών με ανοιχτές διαδικασίες κρίσης, η έλλειψη δημόσιων διαδικασιών προβολής και προώθησης του καλλιτεχνικού έργου, η ανυπαρξία ελεύθερων εκθεσιακών χώρων, η χαμηλή χρηματοδότηση του ΕΕΤΕ ώστε να υλοποιεί το νόμο του, όλα αποδεικνύουν τις ευθύνες του Κράτους.

Είναι γνωστό ποιοί επωφελούνται από την κρατική πολιτιστική πολιτική, (και την Ευρωπαϊκή) από τον πακτωλό των 18 δις του προγράμματος «Ευρωπαϊκή Πολιτιστική Ατζέντα 2017 – 2028» όπως και ότι το ρεύμα όλων αυτών των χρημάτων δεν επιστρέφει στους καλλιτέχνες, οι οποίοι είναι το πρώτο μέρος της αλυσίδας αξίας.

- Εκατοντάδες παραδείγματα μπορούμε να καταθέσουμε όπου κράτος, Περιφέρειες, Δήμοι, αξιοποιούνται για να ενισχύσουν την κερδοφορία των ιδιωτικών επιχειρήσεων δια μέσου των εικαστικών τεχνών.

Θα ήταν ψέμα να πούμε ότι υπάρχουν καθοριστικές λύσεις για όλα αυτά μέσα σε μία κοινωνία εκμετάλλευσης του ανθρώπινου μόχθου, μέσα σε μία κοινωνία ανταγωνιστική, όπου κάθε τι θεωρείται εμπόρευμα, κάθε τι αγοράζεται και πουλιέται.

Όμως μέτρα στοιχειώδη μπορούν να ληφθούν. Να μπορεί ο καλλιτεχνικός κόσμος να έχει εργασία με την εφαρμογή του νόμου για το 1% που θα έδινε δουλειά σε χιλιάδες καλλιτέχνες. Να υπάρξει μια άλλη φορολογική αντιμετώπιση, μείωση των φόρων, κατάργηση των έμμεσων φόρων, **μέτρα για την προστασία του έργου των θανόντων καλλιτεχνών....** Βέβαια όλα αυτά ακούγονται ξένα στο σήμερα που ψηφίζονται νόμοι που στέλνουν την τέχνη και τους καλλιτέχνες στο εκτελεστικό απόσπασμα, όπως οι γενικοί νόμοι για τη δημόσια παιδεία και την κοινωνική ασφάλιση, όταν οι δημόσιοι χώροι είναι λιγότεροι σε μέγεθος και φτωχότεροι σε νόημα μιας και παντού

υπερισχύουν τα ΣΔΙΤ, όταν η ίδια η επιστήμη και ιστορία της τέχνης και η κριτική υποχρεώνεται πολλές φορές να μετατραπεί σε υπηρέτη αυτών των συμφερόντων.

Αγαπητοί φίλοι

Τα μουσεία σε όλο τον κόσμο, είναι γεμάτα από έργα εικαστικών καλλιτεχνών, που αποτελούν πνευματικό πλούτο της ανθρωπότητας.

Στην κυβερνητική πολιτική στα εικαστικά, σε όλη την ΕΕ, κυριαρχεί η αντίληψη ότι η τέχνη είναι εμπόρευμα, «επιτήδευμα» και όχι πνευματική δημιουργία, κοινωνικό αγαθό.

Εμείς Διεκδικούμε την αναγνώριση της υπόστασης του εικαστικού καλλιτέχνη παντού: στο δημόσιο χώρο, στην παιδεία, στην εργασία.

Χρειάζεται ένας άλλος δρόμος ανάπτυξης, που μέτρο της προόδου θα έχει τη γενική ευημερία της κοινωνίας -και όχι μιας μικρής μερίδας της- ώστε να μπορεί «ελεύθερα» ο λαός να απολαμβάνει την καλλιτεχνική δημιουργία, και να μπορούν οι καλλιτέχνες ανεμπόδιστα να δημιουργούν, να μην συνθλίβεται η ζωή τους και η τέχνη τους από τα προβλήματα της επιβίωσης.

Πιστεύουμε πως τα συμπεράσματα της έρευνας που δημοσιεύεται σήμερα **θα συμβάλουν στη συζήτηση για την πολιτιστική ανάπτυξη,** θα συμβάλλουν στη συνεργασία επιστημόνων και καλλιτεχνών, με στόχο την ενίσχυση της καλλιτεχνικής δημιουργίας, αλλά και του κοινωνικού της ρόλου,

και θα οπλίσουν τόσο τους επιστήμονες όσο και τους
εικαστικούς καλλιτέχνες στις διεκδικήσεις τους...

Σας ευχαριστούμε»

Εύα Μελά
